

A politikai tudományok kezdetei.

Aligha volt még kor az emberiség történetében, amelyre politikai elméletek oly mélyen nyomták volna rá bélyegüket, mint éppen korunkra. A harcban álló világ mindent felforgató tényei elméletekből, azok szembenállásából születtek meg s így a gondolkodásnak szükségképen meg kell keresnie azokat a mozzanatokot, amelyek minden politikai elmélet alapjait alkotják. Halasy-Nagy József kitűnő könyve (*A politikai tudomány kezdetei*. 1942. 93 lap. Pantheon), a görög politikai gondolkodás két legnagyobb alakjának, Platonnak és Aristotelesnek társadalmi elméleteit ismerteti, — mert akkor még a politika és szociológia egyik voltak, — bennük találja meg minden lehetséges politikai elmélet örök elveit. Legnagyobb érdeme, hogy az antik eszményeket mindig eleveneknek és moderneknek érezzük könyvében anélkül, hogy a szerző összehasonlításokat vagy éppen célzásokat tenne korunkra. Ilyenekre nincs is szükség. Főlényes tudása és írói stílusművészete úgy ismerteti a politikai eszméket, hogy állandóan kénytelenek vagyunk önmagunkra vonatkoztatni azokat. A platoni állammitosz sajátos erkölcsiséggel mélyen átitatott rendszere mögött ott érezzük az örökkelvő eszmények szellemi erejét, amelyek nélkül a politikai „hatalom” tehetetlen és céltalan tapogatózás a vak semmiben. Az igazságosság ideája a „legjobb állam” fundamentuma, melyre épülhet minden társadalmi rend, akár az ideák szemléletéig emelkedett filozófus-kormányzók, akár a kötelességüket céltudatosan végző munkások rendje az. Erkölcsi követelmények és nem té-

nyek azok, amelyek nemcsak a görög polist, de minden lehetséges történeti államot értékessé, egyben maradandóvá is tesznek. A platoni „utopia”, olvassuk itt, nem fellegjárás, hanem nagyrészt teremtő gondolatok rendszere. Mitosz, a szónak igazi értelmében. Ebből válik érthetővé, hogy Aristoteles gondolkodása sem rontja le a platoni gondolat épületét, hanem kiegészíti. A mester és tanítvány eltérő lelkialkata csak formákban, de nem lényegben ütközött meg egymással. A realiztikusan szemlélődő tudóst erőszakkal nem az ég, hanem a föld felé ragadta elsősorban, megláttatta vele azokat a keserű valóságokat, amelyek az embert két világ ütközéspontjában helyezik el. Tárnyilagos és túlságosan józan, kisé borulató is, de megállapításai metsző élességgel mutatják be az embert, aki közelebb van a földhöz, mint az ideák világához. A történethez épp oly kevés érzelme volt, mint mesterének, a tényeket azonban a tudós lelkiismeretességével vizsgálta és a filozófus hevéletével akarta kiigazítani. Jobbat és többet sokáig nem tudott mondani a politika tudományáról, mint ez a két nagy görög s Halasy-Nagy József könyvének értéke éppen az, hogy megmutatja nekünk, ami gondolkodásukban időálló s úgy mutatja ezt meg, hogy vezetésével a görög politika eszményeit nemcsak megértjük, hanem át is éljük, életünk formáló erejévé tudjuk tenni. Mert a görög polis a későbbi idők állami életének magva s a görög politika a mai társadalomtudománynak is szülőanyja, — ez meggyőzően világosodik ki ebből a szép tanulmányból.

BERKY IMRE.